

narchismus

POL112

10. 4. 2018

- **Co anarchismus není**
- **„Klasický“ anarchismus**
  - hlavní ideje, kritika státu, ústřední filosofický problém
  - cesty k transformaci
  - hlavní proudy a představitelé (mutualismus, kolektivistický anarchismus, anarchokomunismus, anarchosyndikalismus)
- **Vybrané případy „novodobého“ anarchismu**
  - Ekoanarchismus
  - Autonomní zóny
  - přechodový typ – Situacionistická internacionála
  - Black Bloc
  - CrimethInc.

Anarchismus – stereotypy a klišé

- chaos × anarchos (*an* – bez, *archons/arché* – vládců/vlády)
- hnutí na okraji společnosti × hnutí prostupující „do určité míry“ celou společností
- optimistický pohled na lidskou přirozenost × lidská přirozenost zahrnuje sociabilitu i egoismus zároveň
- násilí a terorismus × snaha změnit myšlení, „probudit“ masy

Anarchismus – hlavní ideje

- **organizovaná společnost** na nehierarchickém, kooperativním (solidárním) a autonomním principu
- **odmítnutí vlády člověka nad člověkem** (prostřednictvím ekonomických, byrokratických, společenských institucí i na úrovni sociálních (mezilidských) vztahů)
- **odmítnutí všech forem útlaku a dominance** (instituce s donucovacími pravomocemi (monopol násilí) – stát, policie, armáda; instituce uzurpující si nárok na „objektivní“ pravdu obhajující moc nad lidmi a vedoucí k útlaku – církev; instituce a mechanismy ekonomické moci vedoucí útlaku – nadnárodní korporace, absolutní vs. komparativní výhody volného trhu, některé mezinárodní ekonomické organizace)

Anarchistická kritika státu

- **1. jako „svévolně“ jednající entity**

neslouží pouze těm, kdo vládou (marxisté), ale i sám sobě (mechanismus), aby zachoval své bytí. *„Kdokoliv řekne stát, nutně říká dominance a následkem toho – otroctví“ (Bakunin)*

- **2. vytváří falešné zastoupení lidu**

forma vnucující lidem jednotu skrze ni samotnou. Představitelé státu jednají, jako kdyby byli obeznámeni se zájmy lidí více, než tito lidé samotní

- **3. korupční role státu**

proti marxismu: *„jakmile se z dělníka stane zastupitel lidu, přestane být dělníkem“ (Bakunin)*, „vládnoucí proletáři“ přestanou reprezentovat lidi a reprezentují pouze vládnoucí proletáře

Anarchistická kritika státu: filosofický problém

- Kde se bere nárok státu (politické authority) vyžadovat od člověka poslušnost?
- Jak to, že jednání, jež u kohokoliv jiného považujeme za nepřijatelné, je v případě státu bráno nejen jako *přípustné*, ale též *normální* a nezřídka *vyžadované*?
- Teze: politickou autoritu **nelze nijak ospravedlnit**

„Klasický anarchismus“ – Dvě cesty k transformaci

- Předpoklad: dvě esence – **resistance** × **moc** (soudržnost × stát) - „*Morálka státu je převrácenou morálkou lidské spravedlnosti...*“ (**Bakunin**)

1. revoluční cesta / „model povstání“ (Kropotkin, Bakunin, Malatesta...)

- v krátkém časovém horizontu, kompletní transformace sociálních vztahů

2. evoluční cesta (Godwin, Proudhon, Ferrer...)

- progresivní reformace postupnou realizací stavu anarchie

(3. anarchosyndikalismus)

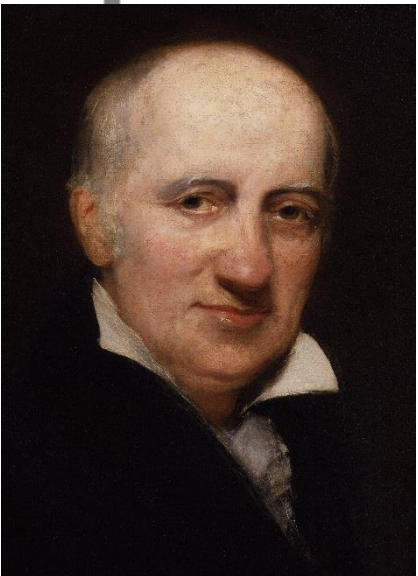
(4. situacionismus)

(5. postanarchismus)

Godwin – evoluční cesta

- William **Godwin** (1756–1836)

- **kritika ekonomické nerovnosti**; důraz na sociální spravedlnost a solidaritu
  - převrácení společenské smlouvy: **vláda je příčinou problémů**
  - decentralizovaná dobrovolná autonomní sdružení
  - **zdokonalení člověka**: vzdělání
-
- Francesc **Ferrer** - *La Escuela Moderna* (1901–1906), liberální volnomyšlenkářské vzdělávání

Mutualismus - Evoluční cesta

- Pierre-Joseph **Proudhon** (1809–1865)

- spojení jedince s komunitou (vs. byrokratická vláda)
- odmítání trhu jako samoregulujícího se mechanismu × problém dodržení smluvních závazků ⇒ projekt *Lidové banky*
- vyjednávání, argumentace – spolupráce – **spravedlivá směna**
- **dělnické samoorganizace** (libertariánský socialismus)

Kolektivistický anarchismus

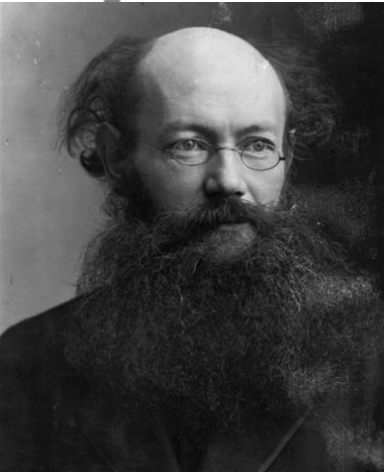
- Michail **Bakunin** (1814–1876)

- revoluce bude muset být **násilná**
- Ateismus, materialismus
- kolektivní vlastnictví výrobních prostředků
- **Věda** je schopna rozbít náboženské předsudky
- **Vzpoura** může rozbít zvyk k poslušnosti
- **Podmínky revoluce:** 1. upřímná nenávisť k životním podmínkám 2. přesvědčení, že změna je možná 3. Vize emancipované společnosti
- Spor s Marxem v rámci 1. *Internacionály*

Anarchokomunismus

- požaduje zrušení státu, trhu, peněz a zavedení společného vlastnictví výrobních prostředků, přímé demokracie a horizontální síť dobrovolných asociací a dělnických rad
- Peter **Kropotkin** (1842–1921)

- deziluze z bolševismu po Říjnové revoluci
- zboží bude **distribováno dle fyzických potřeb** jedince (ne dle práce); kontrola nad zdroji
- důraz na etiku a **morálku**
- Úloha intelektuála = šíření subverzivních myšlenek
- Obrácení **sociálního darwinismu** (H. **Spencer**) na hlavu

- **Errico Malatesta** (1853–1932)

- „*Revoluce spočívá více v činech než ve slovech*“
- označován za předchůdce „anarcho-insurekcionismu“, spolu s Bakuninem zastávající konceptu „**propaganda činem**“

Anarchosyndikalismus – evolucí k revoluci

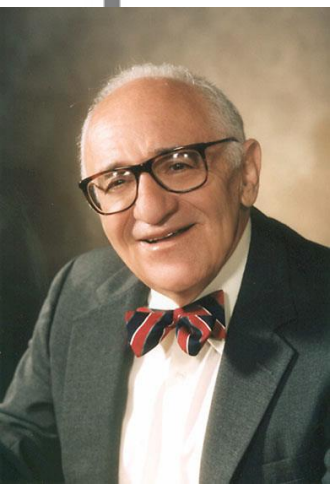
- snaha o vybudování nových subjektivit a institucí
- radikalizace a militarizace odborového hnutí
  - odbory jsou decentralizované a nehierarchicky uspořádané (předpoklad: důkladná organizační příprava)
  - **přímá akce** před klasickou politikou (stávka, sabotáž, převzetí funkcí státu, ale i církve byrokracie)
- „Mýtus generální stávky“

Individualistický anarchismus a anarchokapitalismus

- Je to vůbec anarchismus?
- M. **Stirner** (1806-1856) – doktrína univerzálního egoismu (≠ sobectví)
- H.D. **Thoreau** (1817-1862) – občanská neposlušnost, např. neplatil daně
Walden (1854), *Občanská neposlušnost* (1849)
„nejlepší je taková vláda, která nevládne vůbec“
- A. **Rand** (1905-1982) – ovlivněna Aristotelem; cíl = rozvíjení sebe sama jako racionální bytosti

- Příbuznost s dnešním **anarchokapitalismem** (Murray **Rothbard**, David **Friedman**, Hans-Hermann **Hoppe**)
- Sociálního řádu a harmonie lze dosáhnout prostřednictvím **tržní směny**

Cesty k anarchické společnosti

- **(1) Tradiční cesty**

Model povstání (revoluční násilí, terorismus, násilná přímá akce)

Evoluční model

(Pacifismus / nenásilí)

- **(2) Nové příspěvky**

Ekoanarchismus

Autonomie a dobrovolné vystoupení ze společnosti

Situacionismus

Když anarchismus potká poststrukturalismus (*CrimethInc.*)

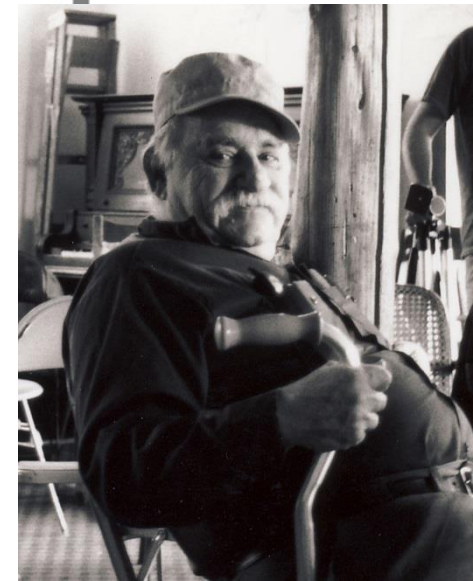
Ekoanarchismus

- Murray **Bookchin** (1921–2006)
- Anarchismus + libertariánský socialismus + environmentalismus
- **Sociální ekologie**

Social ecology is based on the conviction that nearly all of our present ecological problems originate in deep-seated social problems. It follows, from this view, that these ecological problems cannot be understood, let alone solved, without a careful understanding of our existing society and the irrationalities that dominate it. To make this point more concrete: economic, ethnic, cultural, and gender conflicts, among many others, lie at the core of the most serious ecological dislocations we face today—apart, to be sure, from those that are produced by natural catastrophes

(*Social Ecology and Communalism*, 2007)

- **Libertariánský municipalismus / komunalismus**
participativní / přímá demokracie
decentralizace a samospráva
odmítnutí anarchismu

Autonomní zóny

- **PAZ/SPAZ** (*permanent/semi-permanent autonomous zones*)
  - 70. léta – Itálie, sociální centra
  - dělnické/sousedské rady, knihovny, školky
  - „**ostrov** sociální změny“
- Hakim **Bey** (1945–): kritika **PAZ** ⇒ **TAZ** (*temporary autonomous zones*)
  - kritika anarchismu jako utopie nastolované revolucí (archaická představa)
  - důraz na **osvobození „ted' a tady“** (od revoluce k revoltě)
  - **prvek „tekutosti“** (dočasnost, extatičnost, neukotvenost)
  - **Reclaim the Streets** (1990s)

Situacionistická internacionála (1960s, 1970s)

- „*Bud'te realisté, požadujte nemožné!*“
- odmítání kapitalismu, etablované levice i Stalinismu jako specifické formy kapitalismu
- snaha o **transformaci dennodenního života** (stát jen součástí širšího problému), útok na konzumerismus, média, vědu, umění atd.
- **Guy Debord** (1931–1994) – osvobození v běžném životě od tzv. *spektáklu*

Situacionistické dekonstruktivní koncepty

1. Situace = „úmyslně zkonstruované momentální prostředí životního prostoru ve snaze transformovat jej v dokonalejší a vášnivější formu“ (ale odmítnutí formulování „situacionistické doktríny“)

vyjádření v gestech (subverzivní, satirická, politická), festivalovost a hra, vysmívání se rigidní buržoazní a komunistické etice.

situace je totální revolucí sama o sobě

2. Vychýlení = symbolické pozměňování textů a významů, „vychýlení estetických prvků“, graffiti, parodování a demaskování angažovanosti mainstreamových umělců, fascinace „utkat se s moderní sémiokracií“ (probudit symbol)

3. Rekuperace – zpětné přisvojení, založen na sociální kontrole, vše co je nelibé přeměněno na komoditu

Black Bloc: násilí proti majetku jako situační protest

Private property — and capitalism, by extension — is intrinsically violent and repressive and cannot be reformed or mitigated. Whether the power of everyone is concentrated into the hands of a few corporate heads or diverted into a regulatory apparatus charged with mitigating the disasters of the latter, no one can be as free or as powerful as they could be in a non-hierarchical society.

When we smash a window, we aim to destroy the thin veneer of legitimacy that surrounds private property rights. At the same time, we exorcise that set of violent and destructive social relationships which has been imbued in almost everything around us (...)

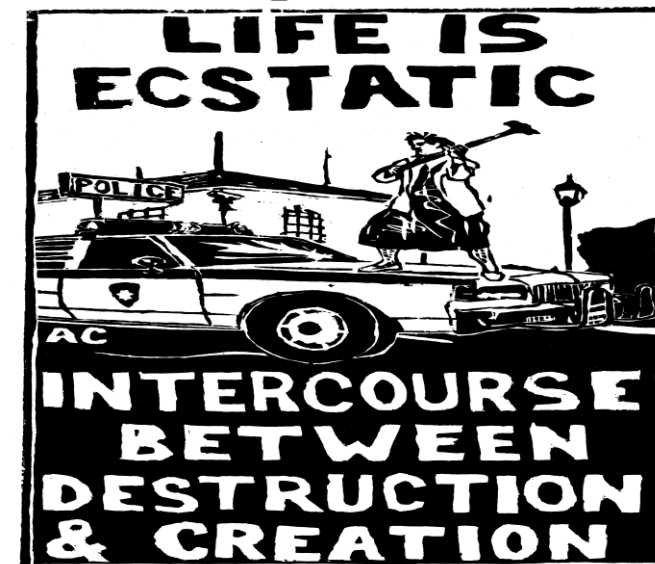
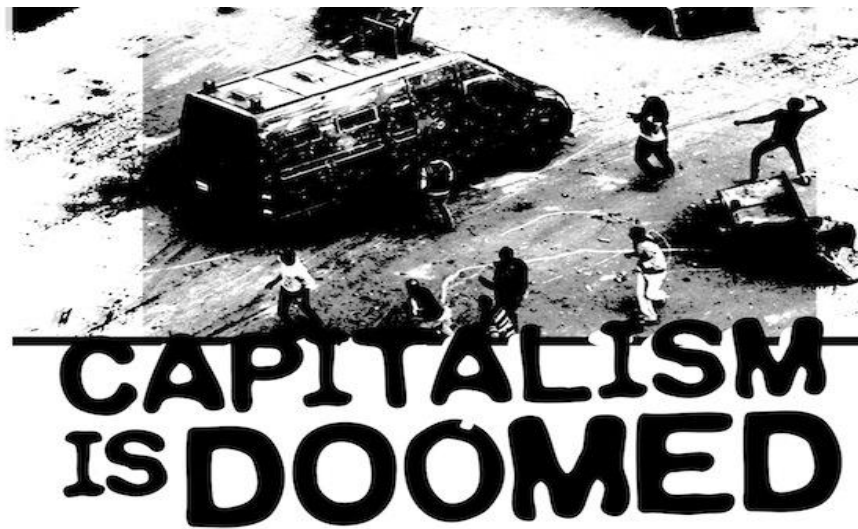
After N30, many people will never see a shop window or a hammer the same way again. The potential uses of an entire cityscape have increased a thousand-fold. The number of broken windows pales in comparison to the number of spells—spells cast by a corporate hegemony to lull us into forgetfulness of all the violence committed in the name of private property rights and of all the potential of a society without them. Broken windows can be boarded and eventually replaced, but the shattering of assumptions will hopefully persist for some time to come.

CrimethInc. – probuzení v totalitarismus

„Všechno tohle je ničím v porovnání s tím, co ti budu schopen říci zítra v noci, pokud budu ještě naživu.“

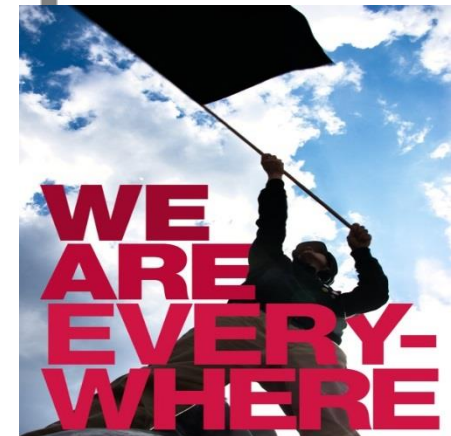
- Probuzení se „v roce 1984“ – sebevnímání jako **anti-totalitní opozice**

CrimethInc. – strategie exodu

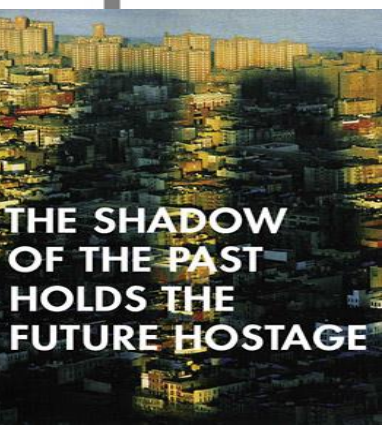
- **strategie exodu** – útěk mimo dominanci, snaha o „znovuzískání vlastních životů“ (squatování, dumpster-diving, nepoužívání peněz, komunitní zahradnictví, „shoplifting“, odmítnutí genderových rolí) – za účelem přežití ⇒ ustanovení nových vztahů mezi jednotlivci (přiblížení se podmínkám „jihu“)
- zpochybnění relevance „objektivní historie“, alternativní vnímání smrti, odmítnutí konceptu dospělosti, odmítnutí klasických modelů partnerských vztahů, zpochybnění konceptu „krásy“, odmítnutí zaručit se za materiální dostatek (x anarchokomunisté)
- „záškodnické“ akce proti formám dominance (blokády, protestní kempy a okupace nebo obsazování ulic), jejichž cílem je vytváření nových situací, vztahů a praktik.

CrimethInc. – anticivilizační sentiment?

- Kritika od „klasických anarchistických kolektivů“: „bohémско-odpadlický životní styl a nevyjasněný anticivilizační sentiment“
- anarchoprimitivismus/postanarchismus?
- „*Zastiň minulost – zmocni se budoucnosti!*“

„Postanarchistický souhrn resistantních strategií začal důrazně vyžadovat, aby po provolání: „Král je mrtev!“, již nezaznělo: „Ať žije král!“ (P. Hušek)

Další vybrané verze a směry A.:

- Anarchoprimitivismus (John **Zerzan**)
- Hacktivism, cyberpunk, cypherpunk (Timothy **May**)

Doporučená literatura:

Petr Hušek, *Postanarchismus: Proměny strategií resistance*.
Opava: Slezská univerzita v Opavě 2016